

# Pusaq kaqmi qanchismantapuni — Iskay yupayniyuq

*Reinokunaq Bibliaq willakuyninpi profecíamanta*

Jeff Pippenger

2023-09-15

Ñawpaq qillqapi reqsichirqanchikmi Milleritakuna mana atirqanku Romata rikuyta aswan mana imapas hina ñawpa pagano Roma, hinaspa papal Roma nisqallapi, chaywanpas iskaynin atiykunapa sapaqchasqankuta rimaspanku. Milleritakunapaqqa pagano Roma hinaspa papal Romapa chay sapaqchaykuna manam pusarqankuchu paykuna reqsinankupaq papal Romaqa pichqaq atiy kasqanta, chay tawaq atiy pagano Romata qatiqta. 1844 watapi llakiy hatun qhipaman, Hermana White reqsichirqan Apocalipsis chunka iskayniyuq hinaspa chunka kimsayuqpi kinsa atiykunata: chunka iskayniyuqpi dragonta; hinaspataq papadota, lamar qochamanta llusqsimuq uywata hina, chunka kimsayuqpi, chay qepaman Estados Unidos nisqata allpamanta llusqsimuq uywata hina. Cimientu churakusqa qhipaman, Señorqa kicharirqan k'anchayta Apocalipsis chunka suqtayuqpi dragón, uywa, llulla profeta nisqakunapa kimsa-kutin huñunakusqanman, mayqinchus kay pachata Armagedónman pusayta apan.

Profecíapa siq'inpi kay unanchakuna tarikun chayqa qallarín Apocalipsis 12-manta, chay dragónwan, Cristo paqarisqan pacha payta chinkachiyta maskaqwan. Dragónqa nirqan Satanás kasqanta (Apocalipsis 12:9); paymi Herodesman kallpachaq karqa Salvadorta wañuchinampaq. Ichaga Satanás pa aswan hatun yanapaqnin, Cristo contra hinallataq llaqtan runakunapaq contra maqanakuspa ñawpaq pachak watakuna cristiano pacha ukhupi, karqa Imperio Romano, maypichus paganismoqa kamachiq religión karqa. Chayrayku dragónqa, ñawpaqtaqa, Satanásta rikuchiptinpas, iskay ñiqin yuyaypiqa, Roma paganaq unanchanmi.

Apocalipsis qhelqa 13 kaqpi (1–10 versiculokunapi) sut'inchasqa huk wak laya animalmi, “leo-pardo hinam rikurin,” chaymanmi dragón qorqan “atiyninta, tiyananta, hatun kamachikuynintawan.” Kay unancha, imaynatachus achka protestantekuna cree-rqanku, papado-tam rikuchin, ñawpaq Roma imperio-q hap'isqan atiyman, tiyananman, kamachikuyninmanpas qatiqta. Chay pardo-hina animalmanta ninqa: “Qosqa karqan simi hatun imasta rímananpaq, Diostaqa p'enqachinanpaqpas.... Hinaspan siminta kicharirqan Diosta p'enqachinanpaq, Sutinta p'enqachinanpaq, Tabernáculo-ninta, hanaq pachaqpi tiyaqkunatapas p'enqachinanpaq. Qosqataq karqan santoakunawan maqanakunapaq, atipaykunapaqpas: hinaspan atiyin qosqa karqan llaqa ayllukunapi, simikunapi, nacionkunapipas.” Kay profecía, Daniel 7 qhelqapi uchuy waqra nisqamanta willakuywan casi kikin kaq, mana iskayrayakuypaqmi papado-man t'upachin.

“‘Atin kayman ati tulod nga agtultuloy iti uppat a pulo ket dua a bulan.’ Ket, kuna ti mammadto, ‘Nakitac ti maysa cadagiti olona a cas la nasugat a maipaay iti patay.’ Ket manen: ‘Ti mangipan iti pannacayoc ti sabali, mapan met iti pannacayoc: ti mamapatay babaen iti campilan, masapul a mapatay babaen iti campilan.’ Ti uppat a pulo ket dua a bulan ket isu met

laeng ti ‘panawen ken dagiti panawen ken ti panagbingay ti panawen,’ tallo a tawen ket kagudua, wenna 1260 nga aldaw, iti Daniel 7—ti panawen a pagnamnamaan a panangidadanes ti pannakabalin papal cadagiti tattao ti Dios. Daytoy a panawen, cas naibaga cadagiti immun-una a capitulo, nangrugi iti panangituray iti panangnangato ti kinapapa, A.D. 538, ket nagbanag idi 1798. Iti dayta a tiempo, ti papa napannacayoc babaen iti buyot ti Francia, ti pannakabalin papal inawatna ti makapatay a sugat, ket natungpal ti padto, ‘Ti mangipan iti pannacayoc ti sabali, mapan met iti pannacayoc.’”

Kaypiqa huk unanchasqa yapamanta haykuchisqa kachkan. Profetapas nin: “Qhawarirqani huk animalta allpamanta llusqsimuqta; payqa iskay waqracharayuy karqan uwijachapaq hina.”

Verso 11. Kay animalpa rikch’ayninpas, hinaspa imayna llusqsimuqta, sut’inchanku chay llaqta, mayqinchus paywan unanchasqa kachkan, ñawpaq unanchasqakunawan rikuchisqakunamanta hukniray kasqanta. Hatun qhapaq suyukuna, mayqinkunachus kay pachata kamachirqanku, profeta Danielman rikuchisqa karqanku michiq animalkuna hina, llusqsimuspa maypachachus “hanaq pacha tawa wayrakuna hatun qochapi maqanakurqanku.” Daniel 7:2. Apocalipsis 17pi huk angel sut’incharqan unu-kunaqa “llaqtakuna, achka runakuna, nacionkuna, simikuna” nisqanta. Apocalipsis 17:15. Wayrakunaqa ch’aqwaypa unanchanmi. Hanaq pachapa tawa wayrakuna hatun qochapi maqanakusqankuqa unanchanmi manchay atipanakuykunata hinaspa tikraykunata, mayninkunawanmi suyukuna atiyta tarirqanku.

Aswanpas, uywaq qhawachikuq waqra-yuq bestiaqa ricurqanmi “allpamanta llusqsimuspa”. Ama huk atiyiniyuqkunata urmachispa kikinta sayachinanpaqqa, chay hina rikuchisqa suyuyqa ñawpaqta mana tiyasqa hallp’api paqarinan karqan, hinallataq pisimanta, thak kayllawan wiñanan karqan. Chayraykuqa, manam paqarimuyta atinchu Machu Pachaq junt’asqa, maqanakusqa nacionkunapurapi—chay ch’aqwayniyuq quchapi “llaqtakuna, achka runakuna, nacionkuna, simikuna” nisqapi. Chayqa Maskasqa kananmi Inti chinkay ladoq Hatun Hallp’api.

“¿Ima musuq pacha llaqtataq 1798 watapi kallpaman wiñarispa, kallpa hinallataq hatun kayta suyaspa, hinaspa pacha runakunapa qhawariyninta aysarisqa karqan? Kay unanchapa churakuyninqa mana imapas tapukuypaqchu saqin. Huk llaqtalla, hukllataq, kay willakuy rimayninpa kamachisqanman tupaq; mana pantay atispa Estados Unidos de América nisqamanmi señalakun. Yapamanta yapamanmi, yuyayqa, casi kikin simikunapas, santu qillqaqpa rimarisqan, mana yuyasqallamanta willakuqpa hinaspa historiadorpa siminpi apasqa karqan, kay llaqtapa sayariyninta hinaspa wiñayninta nispas willakuspa. Uywaqa rikusqa karqan ‘allpamanta llusqsimuspa’; hinaspa, tikraqkunaman hina, kaypi ‘llusqsimuspa’ nisqa simi cheqaqtapuni nin ‘mallki hina wiñay utaq pawayta qallariy.’ Hinaspa, imaynam ñawpaqpi rikurqanchik hina, llaqtapunin sayarinan karqan ñawpaqta mana tiyasqa suyuypi. Huk riqsisqa qillqaq, Estados Unidospa sayariyninta willakuspa, riman ‘ch’usaq kaymanta llusqsimusqanpa pakasqa imapasman’ nispas, hinaspa nin: ‘Upalla muhu hinam imperioman wiñarqanchik.’—G. A. Townsend, *The New World Compared With the Old*, página 462. Huk Europa qillqa p’anqa 1850 watapi Estados Unidosmanta rimarqan musphay imperio hina, mayqinchus ‘rikurimushan,’ hinaspa ‘allpapa upallaynin chawpipi sapa punchaw kallpanta hinaspa hatunchakusqanta yapaykushan.’—*The Dublin Nation*. Edward Everett, kay llaqtapa Pilgrim

nisqa qallariqkunamanta huk rimaypi, nirqan: ‘¿Paykunaqa maskharqankuchu huk karu kitiypi kashaq mayta, pakasqa kayninrayku mana piwan phiñachikuqta, hinaspa karu kasqanrayku allin waqaychasqata, maypichus Leydenpa huch’uy iglesian yuyay yusqanta qespichisqa kawsayta kuskanman? ¡Qhawariychik hatun suyukunata maykunapi paykuna, thak kawsay atipayninwan, ... cruzpa unanchankunata apachirqanku!’—Speech delivered at Plymouth, Massachusetts, Dec. 22, 1824, página 11.”

“ ‘Huk waqrayuq karqan corderohina.’ Corderohina waqrakunaqa wayna kayta, mana huchayuq kayta, llamp’u sonqoyuq kayta rikuchin; chaymi allinta sut’ichin Estados Unidos nisqa llaqtapa kasqanta, imaynachus profetaman rikuchisqa karqan 1798 watapi ‘wichariq hina’ kasqanta. Cristianokuna ayqekuqkuna, ñawpaqta Amerikaman ayqekuspa reykunaq ñak’ariyninmanta hinaspa sacerdotekunaq mana toleray atisqanmanta pakakuy wasita maskhaqkuna ukhupi, achkha runakuna karqanku gobierno-ta sayarichiyta munaspa hatun cimentopi, civil hinaspa religioso libertadpa hawanpi. Paykunaq yuyayninkuna tarirqan kikin lugar-ta Declaración de Independencia nisqapi, maypichus hatun cheqaq kay rimarisqa kachkan: ‘llapa runakunaqa kkillanmanta paqarichisqa kanku’ hinaspa qosqasqa kanku mana qichuy atina derechowan ‘kawsayman, libertadman, hinaspa kuisqa kawsay maskhayman.’ Hinallataq Constitución nisqapas garantizakapun llaqtaman kikin kamachikuy derechota, churaspa akllasqa representantekuna runakunaq votonwan kamachiynkunata rurachinankupaq hinaspa apachinankupaq. Religiosopi iñiy libertadpas qosqasqa karqan, sapa runa saqisqa kaspas Diosta yupaychananpaq sonqon kamachisqanman hina. Republicanismo hinaspa Protestantismo tukurqanku nacionpa hatun kallpachaq prinsipionkuna. Kay principio-kunaqa pakasqa imayninqa kallpanpa hinaspa qhapaqyayninpa. Ñak’arichisqa hinaspa sarusqa runakuna llapa Cristiandadpi kay hallp’aman qawarisqaku munaywan hinaspa suyaywan. Millones runakuna maskharqanku kay patakuna, hinaspa Estados Unidos oqarirqan kay pachapi aswan atiyiniyuq nacionkuna ukhupi huk lugarman.”

“Ichaqa uywa wawapa waqrakunayoq animalqa ‘amaru hina rimarqan. Ñawpaq kaq animalpa tukuy atiyininta ñawpaqninpi rurashan, hinallataq kay pachatawan chaypi tiyaqkunatapas ñawpaq kaq animalta yupaychanankupaq kallpachashan, wañuyman apaq ch’akiywan kashaq, ichaqa allinyasqa karqan; ... kay pachapi tiyaqkunaman nispa, espadawan ch’akichisqa kaspas kawsarirqan chay animalpa rikch’ayninta ruranankupaq.’ Apocalipsis 13:11–14.” The Great Controversy, 438–441.

Pasajeqa rikuchin chunka iskayniyuq, chunka kimsayuq kapitulukunaqa dragonta, bestiata, llulla profetata riqsichisqanta, chay kimsa atiyiniyuqkunataq Apocalipsis chunka suqtayuqpi kay pachata Armagedónman pusanku. Chay kimsa atiyiniyuqkuna sapaqninmi kanku sapaq kapituluyniyuq, chaymantaq kikin profético historiata qhawarichinku. Daniel chunka hukniyuqpa qhepaman suqta versikulukuna qallarín kay simikunawan: “Tukuy p’unchaykunapa tukukuynin tiempopi”, chayqa karqan 1798 watapi. Chaymanta chay suqta versikulukunaqa papadopa qhepa kuyukuyninkunata riqsichin, Daniel chunka iskayniyuqpa huk versikulunpi Miguel hatarimunankama, runakunapa probacionninku wichq’akunankama, hinaspataq qanchis qhepa plágakunata yaykuchinankama. Chunka hukniyuq kapituluq tawa chunka tawayuq versikulunpi, chay horapa willakuynin, mayqinmi papadota phiñachin hinaspataq yawar wañuchinakuyta qallarín probación wichq’akunankama ñawpaqta, sut’inchasqa kachkan “inti lloqsimuymanta chayamusuq

willakuykuna, hinaspa chinchaymanta chayamusuq willakuykuna” nispa.

Inti lloqsimuynin intiwan chaymanta chinchaymanta qhelqakusqa willakuyqa qhipa waqaychay willakuymi, Michael hataripunankama ñawpaqta willakusqanrayku. Chayqa kinsa kaq angelpa willakuyninmi, Santo Espíritu jich’aykusqan pachapi willakusqa. Danielqa chay willakuyta iskaychasqata rikuchirqan. “Chinchay” nisqamanta willakuyqa, papaciatam phiñachin, “chinchaypa rey” nisqaqa papal atiyuniyuq kasqanta reqsichisqanrayku; “inti” nisqamanta willakuynitaq inti llaqtamanta wawakunamanta willakuymi, chaymi Islam nisqa. Cheqaqtapuni, wakin ancha importante kaq sut’i kaykunapas kanmi; ichaqa intiqa Islampa unanchaqninmi, anticristo-taq cheqaq Chinchay Reypa llullaq rikch’ayninmi. Kinsa kaq angelpa willakuynin, chinchaypa reyninpa señanta chaskinapaq ama chaskiychu nispa waqaychaspa (bestiapa señan), chayllataq waqaychantaqmi Islamqa maqanakunanpaq hamunqa maypachachus huchapa q’asanta junt’achisqa kanqa Estados Unidospaq; Estados Unidos-taq domingo kamachikuypi huchapa q’asanta junt’achin.

Apocalipsis chunka kimsayuq, chunka hukniyuq versículomanta qallarispa, chaymanta ñawpaqmanpas, kikin profético historiata reqsichin, hinaspapas 1798 watapi, pacha tukukuypi, qallarin.

“¿Mayqan Musuq Pachapi llaqtataq 1798 watapi atiyinman wicharispas karqa, kallpayoq kayta, hatun kayta suyaspa, hinallataq pachapaq atenciónninta aysaspa? Kay símboloq churananka mana ima iskayrayniyoqchu. Huk llaqtallam, chay huklla, kay profeciapa nisqankunaman hunt’an; mana pantay atispa Estados Unidos de América nisqamanmi rikuchin.” The Great Controversy, 440.

Revelación chunka kimsa kaq chunka hukniyuq versiculomanta chunka pusaqniyuq versiculokamaqa, Daniel chunka hukniyuq tawa chunka versiculomanta pichqa chunka pichqayuq versiculokama nisqallatam qhawarichin. Imaynatachus Danielpi chay versiculokunapi kashan hina, Estados Unidospa ruwayninmanta willakuyqa graciapa tiempon tukukuyninwanmi tukukun, imaraykuchus Estados Unidosqa kay pachapi llaqtakunataqa animalpa señalninta chaskinankupaqmi kallpanchan. Hinallataq Daniel chunka hukniyuqpi hina, kay horapa willakuyninqa chunka tawa kaq capitulopi qhawarichisqa kashan. Iskay pasajekunapipas hukllañas kaq ruwasqa kayninmi kashan; aswanqa sapallan huk sapaqninmi kashan: Danielpa versiculonkunaqa papapa ruwayninkunatam sut’inchanku, Revelación chunka kimsataq Estados Unidospa ruwaynintam reqsichin. Chay iskay siq’ikunaqwanmi tarinchik Revelación chunka qanchisniyuq capitulupis chayllataq historiata qhawarichisqanta, ichaqa dragónpa ruwaynintam aswan kallpawan yupaychan, chunka reykuna hina rikuchisqa, paykunataq Naciones Unidasmi kanku. Kimsa capitulokuna lineamanta lineakama qhawarisqaqa dragónpa, animalpa, llullaq profetapa ruwayninkunatam reqsichinku; kaykunaqa chunka suqta kaq capitulopi kay pachata Armagedónman pusanku. Chayraykun Juan willawasqanchikqa ancha ancha umuhinapaqmi: Revelación chunka qanchisniyuq qallariqtin, qanchis qhipa plaga taqyasqa angelkunamanta hukninmi Juanman hamun, Roma llaqtaq wayna warmipa juzgamientonta willananpaq.

Hinaspan hamuq angelkunamanta huknin, qanchis copayuqkunaq qanchis vasonkunaqniyuq, ñuqawan rimarqan, nispa: Hamuy kayman; qhawachisqayki hatun prostituta warmiq

taripayninmanta, askha yakukunapa patanpi tiyashaqmanta: paywanmi kay pachaq reykuna waqlliya ruwarqanku, hinallataq kay pachapi tiyaqkuna machasqa karqanku paypa waqlliyo vinoqninta upyaspa. Apocalipsis 17:1, 2.

Milleritakunawanqa, asuntoqa karqa Roma paganawan Roma papalwanmi; ichaqa tukukuyninpiqa kimsa-manta hukllachasqa huñukuymantanmi. Imaynachus payqa chunka iskayniyuq, chunka kimsayuyq capitulukunapi chay kinsa atiyiniyuqkunata sut'inchasqanmanta hina, chayllatataqmi chunka qanchisniyuq capitulupi warmitaqa papaduta sut'inchana.

Warmi [Babilonia] Apocalipsis 17 pi willakuypi nisqa kashan: “púrpura puka, puka p'achawan p'achasqa, quriwan, chanin rumikunawan, perlaswan sumaqchasqa, makinpi quri k'upata apaq, chay k'upaq hunt'asqa millay mana allinkunawan hinaspa qhellichakuywan: ... urkunpiq qillqasqa sutin karqan: ‘Pakay, Hatun Babilonia, qharichakusqa warmikunap maman.’ ” Profeta nin: “Rikurqani chay warmita santospa yawarninwan, Jesuspaq wañuq testigokunapa yawarninwan machasqa kashaqta.” Aswanpas Babiloniamanta nirqanku: “chay hatun llaqtam, kay pachapi reykunapa hawanpi kamachiq.” Apocalipsis 17:4–6, 18. Chay atiyiniyuq, achka pachak watakunata Cristiandadpaq monarcankunapa hawanpi despotico kamachiyta hap'iq, Roma llaqtam karqan. El Gran Conflicto, 382.

Chayqa, ¿hayk'aqtaq qallarín chunka qanchisniyuq t'aqapi rikuchisqa profétik historia?

Chaynaqa Espíritu ukhupi purichiwararaq sallqa pampaman; chaypitaq rikurqani huk warmita puka q'umir yawarhina llimp'iyuq animalpa hawanpi tiyashaqta, Diospa contranpi rimay sutikunawan hunt'asqa, qanchis umayuq, chunka waqrayuq. Chay warmitaq puka-azul llimp'iyuqwan, puka llimp'iyuqwan p'achallisqa karqa, quriwan, ancha chanin rumiwan, perlaswan sumaqchasqa; makinpiq quri k'asata apaq, huch'uyasqa millaykunawan, huchanwan qhelli k'aspasqanwan hunt'asqa. Umanpa urqunpiq kay sutita qelqasqa karqa: PAKASQA YACHAKUY, HATUN BABILONIA, PAMPACHASQA WARMIKUNAPA MAMAN, KAY PACHAQ MILLAY KUNANAKUNAPA MAMAN. Rikurqanitaq chay warmita Diospa llaqtan runakunapa yawarninwan, Jesuspa testigokunapa yawarninwan machasqa kasqanta; chayta rikuspataq ancha mancharispa muspharqani. Apocalipsis 17:3–6.

Juanqa warmita rikunampaqmi profetikamente apasqa kachkan ch'in pampa-man; chay ch'in pampatataq Juan kikinña ñawpaqta reqsichirqa iskay testigokunawan kuska, chunka iskay pachak soqtachunka watakuna papal kamachiy kasqanta, chunka iskayniyuq capítulo-pi.

Hinallataq warmiqa chunlla pampaman ayqekurqan, chaypiqa Diospa wakichisqa mayun karqan, chaymanmi payta mikhuchinqaku waranqa iskay pachak soqta chunka p'unchaykama.... Hinallataq warmimanqa hatun anqapa iskay ripran qusqasqa karqan, chunlla pampaman, kikinpa mayunman phawananpaq, maypichus payqa uywasqa kachkan huk tiempo, tiempos, hinaspa kuskan tiempo, machaqwaypa ñawpaqenmantaraq. Apocalipsis 12:6, 14.

Juanqa profecía nisqapi puriykachisqa karqa chunlla pampaman pacha tiempoman; ichaqa kinsa kaq ch'ininmanta ñawpaqman riqninqa chiqapta sut'inchana maypichus chunka iskayniyuq pachak soqta chunka watakunapi Juan apasqa karqa, warmiqa ñaqa ñan machasqaña karqa ñak'ariypa

yawarninwan, hinaspan ñaqa ñan “qharqha warmikunapa maman” nisqaña karqa. Juanqa chunlla pampa pacha tiempopa tukukuyninman apasqa karqa, warmiqa ñaqa ñan upyasqaña kasqanrayku ñak’ariypa yawarninmanta, hinaspa Protestante iglesiakunapas ñaqa ñan kutimusqaña kasqanrayku paypa uywanakunaman, hinaspa ususinman tukusqaña kasqanrayku; chay pacha tiempopin payqa reqsisqa karqa “qharqha warmikunapa maman” nisqa hina. Payqa ñaqa ñan ususiyuqña karqa. Juanpa willakuyninqa chunka qanchisniyuq kapitulupe qallarin 1798 watapi, chay hinallataq chaylla profecía historiapas qallarin, mayqinchus Daniel chunka hukniyuqpi animalta rikuchirqa, hinaspa Apocalipsis chunka kinsayuppi llulla profetata.

Imaynanmi iskay huk siq’ikuna hina, chunka qanchisniyuq capítulo tukukuptin, chunka pusaqniyuq capítuloqa chay horaq willakuyninta reqsichin. Kimsa profético siq’ikuna, sapa huknin kimsa-kutipaq huñunakuypaq. Llapanmi chaylla histórico estructura patapi rikuchisqa kanku, 1798 watapi qallaripa, gracia tiempo tukukuykama purispa, kimsa chaykunapas qhipa willakuy waqyayta sinchita rimarinku.

Habacucpa Tablankunaqa Apocalipsis chunka qanchisniyuq kapitulumanta rimayta aswan achka sut’inta qhawarichin; chayrayku kunanqa p’inqasqa watuchiman p’anqasqa, mayqinchus chay kapituluqpi Bibliamanta profecía nisqakunapa pusaq qhapaq suyukuna qhawarichisqa kachkan.

Kaymi kashan yachayniyuq yuyaymi. Qanchis umakunaqa qanchis urqukunam, chaykunapi warmi tiyaykusqa. Chaymantapas qanchis reykunam kanku: pichqaqa urmasqañam, hukñataq kashan, hukñataq manaraq hamunchu; hamuspanqa pisi tiempollataqmi qhiparinan. Ñawpaqmanta karqa, kunantaq manañam kanchu, chay animalqa pay kikinmi pusaq kaq, qanchis kaqkunamantataqmi, hinaspataq chinkayman rin. Apocalipsis 17:9–11.

Danielqa Nabucodonosorman nirqa: “Qammi kanki kay quri umam.”

Maypipas runakuna tiyanankupi, chakra uywakunata, hanaq pacha p’iskukunatapas makikimanmi qusunkiman, llapallankupaq kamachiqtami rurasunkiman. Qanmi kay qurip umakanki. Daniel 2:38.

Danielpas Nabucodonosorta nirqanpas: “Qanmi, rey, reykunapa reynin kanki.”

Qam, rey, reykunapa reymin kanki; hanaq pacha Diosmi qanta qoysunki suyu, atinyiyoq kayta, kallpata, hinallataq hatun yupaychayta. Daniel 2:37.

Nabucodonosorqa karqa “umam” karqa, payqa rey karqa, chaymanta reykunap rey karqa; imaraykuchus payqa ñawpaqta kaqta rikuchirqa chay ñit’isqa rikch’aynipi rikuchisqa qhapaq suyukunamanta. Nabucodonosorqa qoriwan rikuchisqa rey karqa, huk qhapaq suyu-kunapas, hinallataq huk reykunapas, chay ñit’isqa rikch’aynipi huk metalkunawanmi rikuchisqa kanqaku; ichaqa Nabucodonosorqa ñawpaq kaqmi karqa, chayrayku reykunap reyninmi karqa. Huknin niveltaqa kunanqa mana rimarisunchu: Babiloniaq qhapaq suyunaq chay qhapaq suyum rikuchin, mayqanmi Cristota qatiq tukuspa llullakuyta mask’an, paymi cheqaq reykunap Reynin.

Isaiaspa willakuyninpa qallariyninpi, iskay waranqa pichqa pachak iskay chunka watayuy qhawaykuykunamanta (Leviticus iskay chunka suqtayuy qanchis kuti) rimarispa, Isaiasqa reykunata umakuna hina reqsichin.

Siriapa umanmiqaqa Damascomi, Damascomanta umanmiqaqa Rezínmi; soqta chunka phisqa watakunapiqa Efraín llaqtaqa pakisqa kanqa, manaña huk llaqta kananpaq. Efraínpa umanmiqaqa Samariami, Samariapa umanmiqaqa Remalíaspa churinmi. Mana creenichkankichikchu chayqa, cheqaqtapuni mana sayachisqa kankichikchu. Isaías 7:7, 8.

Isaíasqa llapanmi qallarina chiqanta churashan iskay pachak pichqa chunka iskay watayuq pacha unaykuna Samariapa hanaq suyu reino contra hinallataq Judápa urin suyu reino contra, chayta ruraspanmi iskay testigokunata yaykuchin, huk nacionpa uma llaqtanqa uman kasqanta, hinallataq reyqa chay uma llaqtapa uman kasqanta. “Uma” nisqaqa rey hinallataq reino kasqanta rikuchin. Apocalipsispiqa Danielpi hina kaq profecíapa siki ñanninta yapamanta hap’in.

Chayrayku, Juanqa 1798 wataman apasqa kaptin, hinaspataq qanchis “umakuna” kasqanta riqsichiq watuchasqa qhawayman churakusqa kaptin, qanchis reinokuna kasqantam riqsichin. Chaymantaqa nisqam kan, pichqa umakunaqa, utaq reinokunaqa, ñam urmaqasqanku. 1798 watapiqa Bibliapa profecianpi pichqaq kaq reinom chayraq urmaqasqa karqan, wañuchiq ch’akiyta chaskisqanrayku, chaymi qhepamanta hampisqa kanqa.

Juan, payqa qhipa p’unchaykunapa pacha willakuy historiapi 1798 watapi sayashaqtin, nisqallataqmi huk umakunamanta hukninqa “kan” nisqa. Bibliamanta willakuy qhawariypi soqta kaq qhapaq suyuqa 1798 watapi qallarín, chayrayku Juanqa willakuy hina 1798 wataman apasqa kaspas, chay pacha kaq qhapaq suyuqa Estados Unidosmi karqa, hinaspataq willasqaña karqa qanchis kaq qhapaq suyuqa 1798 watamanta qhiparaqraq kasqanta, manaraq hamusqa kasqanrayku. Chay qanchis kaq qhapaq suyu, 1798 watamanta qhiparaqraq kaq, Naciones Unidasmi, chunka reykunawan rikuchisqa, hinaspa Apocalipsis chunka qanchisniyuqpi rimarisqa. Ichaqa pusaq kaqpas kanmi, payqa qanchismantam. Romaqa sapa kuti pusaq kaq hina llusqsimun, hinaspa qanchismantam.

Qanchis chunka qanchisniyuq capítulo ukhunmanta anchata rimaypaq kan, ichaqa ñuqanchikqa chay capítulo qanchis chunka qanchisniyuqpi rikuchisqa Bibliaq profecianpi pusaq qhapaq suyukunallatam sut’inchashanchik, imaynatataq Millerita yachaypi tawa qhapaq suyukuna Apocalipsis qanchis chunka qanchisniyuqpi pusaq qhapaq suyukunawan tupaqtinqa qhawarinapaq.

Kay qatiq qillqapi qatiqpi kayta rimarisunchik.